

spreek menselijkerwijs — Zijn handen van de natuur aftrekken, zij zou met al die „natuurwetten” niet weten hoe zij verder moest.

Maar, zal men zeggen, er is toch altijd nog maar zoiets als „natuurwetten”. Al determineren die niet alles, ze kunnen toch ook niet genegeerd worden. Kan God ze doorbreken — en dan denken we misschien aan de wonderen — ? Nogmaals: zo werd en wordt het in onze kring inderdaad vaak gesteld. Nietwaar — de natuurwetten zijn machtig, maar God is toch machtiger . . . Baäl is machtig, maar Jahwè is machtiger . . . Is het zo? — Zo stelt het Oude Testament het nergens. Maar — zult U zeggen: moeten we de natuurwetten nu al met Baäl vergelijken? Zij worden toch niet afgodisch vereerd? Nu, ik hoop van niet, onder ons. Maar toch is die verzelfstanding van de natuur en de natuurwetten iets waartegen we ons moeten verzetten. En de probleemstellingen, die uit die verzelfstanding voortvloeien, behoeven we niet te nemen.

Hoe spreekt de Bijbel over deze dingen? „Zijn bliksemen verlichten de wereld” staat er. En: „De God der ere dondert”. Niet de natuur dondert, maar de God der ere dondert. Ook tegenwoordig nog, al begrijpen wij er tegenwoordig iets meer van dan vroeger. — Jezus heeft gezegd: er valt geen musje ter aarde zonder Uw hemelse Vader. En wij zingen van Hem, „die ’t al draagt in Zijne hand”. Beeldspraak zegt U? Zeker, maar daarom niet minder dicht bij de waarheid. Wij zijn te veel geneigd te denken dat de dingen *zijn* wat de wetenschap omtrent de dingen vaststelt, dat zij *dàt* zijn wat de wetenschap ervan begrijpt. Maar de wetenschap benadert de dingen van één bepaalde kant en de kennis die de wetenschap verschaft is dan ook kennis van een bepaald aspect der dingen. De rechte beoefenaars der wetenschap weten dit ook wel. Die overschatting van de resultaten der natuurwetenschappen is vaak meer te wijten aan degenen die deze resultaten populariseerden en aan een bepaald slag natuurfilosofen dan aan de onderzoekers zelf.

Hoe moeten we dan die natuurwetten zien, die de natuuronderzoekers gevonden hebben? Zijn die dan niet reëel? Ik zou het zo willen stellen: de natuurwetten zijn onze verstandelijke formuleringen van wat we beter kunnen noemen de orde in het geschapene, de vastheid van Gods werk in de natuur, waardoor het ons verstand gegeven wordt iets van Zijn werken te doorzien, namelijk een orde daarin. Want God is niet een God van wanorde en willekeur. Gods werk en die natuurwetten zijn niet twee, en God hoeft helemaal niet „in te grijpen” in de